<u>DISCLAIMER</u>: The translated judgements in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

[અહેવાલયોગ્ય]

ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતમાં
દીવાની અપીલ હકૂમત

દીવાની અપીલ ક્ર.૭૩૨૨/૨૦૨૧

ગુજરાત રાજ્ય

.. અપીલકર્તા

વિરુદ્ધ

કેડિલા હેલ્થકેર લિ.

.. સામાવાળા

ચુકાદો

<u>ન્યાયમૂર્તિ એમ. આર. શાહ</u>

(૧) અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાત હાઈકોર્ટે એસટીઆર ક્ર.૪/૨૦૦૫માં તા.૦૫.૦૭.૨૦૧૬ના રોજ આપેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા સામાવાળા–કરદાતા–ડીલરની તરફેણમાં રેફરન્સનો નિર્ણય આપતાં ઠરાવ્યું છે કે, સામાવાળા દ્વારા વેચાતા ઉત્પાદન "કેડિપ્રોલ"ને ગુજરાત વેચાણ વેરા અધિનિયમની (જેનો હવે પછી "જીએસટી અધિનિયમ"તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે) અનુસૂચિ II ભાગ 'એ'ની એન્ટ્રી

૨૬(૧) હેઠળ "ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન"તરીકે નહીં, પરંતુ જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ I ની એન્ટ્રી ૨૬ હેઠળ "પોલ્ટ્રી ફીડ"તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે, જેનાથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઇ, ગુજરાત રાજ્યએ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.

(૨) સૌ પ્રથમ એ નોંધવું જરૂરી છે કે, હાલની કાર્યવાહી નાયબ વેચાણવેરા કમિશ્નરે જીએસટી અધિનિયમની કલમ ૬૨ હેઠળ પસાર કરેલા ડિટરમીનેશન ઓર્ડરમાંથી ઉદ્ભવે છે, કે જેના દ્વારા નાયબ વેચાણવેરા કમિશ્નરે ઠરાવ્યું હતું કે, પ્રસ્તુત ઉત્પાદન "કેડિપ્રોલ"ને જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–II ના ભાગ–એની એન્ટ્રી ૨૬(૧) હેઠળ "ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન"તરીકે આવરી લેવામાં આવશે.

(૨.૧) સામાવાળાએ ૨૦.૦૩.૧૯૮૯ના રોજના તેમના ઇનવોઇસ હેઠળ વેચાયેલ "કેડિપ્રોલ"પર કરવેરાનો દર નક્કી કરાવવા માટે જીએસટી અધિનિયમની કલમ ૬૨ હેઠળ નાયબ વેચાણવેરા કમિશ્નર સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી. સામાવાળાએ આસિસ્ટન્ટ કમિશનર, ફૂડ એન્ડ ડ્રગ્સ કન્ટ્રોલ એડમિનિસ્ટ્રેશન સમક્ષ પણ અરજી દાખલ કરેલ કે, શું સામાવાળાએ "કેડિપ્રોલ"ના ઉત્પાદન માટે ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ, ૧૯૪૦ (જેનો હવે પછી "એક્ટ, ૧૯૪૦"તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે) હેઠળ લાઇસન્સ મેળવવું જરૂરી છે. તે બાબતે, એક્ટ, ૧૯૪૦ હેઠળના સત્તાધિકારીએ સામાવાળાને માહિતી આપેલ કે "કેડિપ્રોલ"ના ઉત્પાદન માટે એક્ટ, ૧૯૪૦ હેઠળ લાઇસન્સની જરૂર નથી.

જોકે, નાયબ વેચાણવેરા કમિશ્નરે તા.૧૬.૦૪.૧૯૯૦ના રોજના તેમના હુકમમાં ઠરાવ્યું હતું કે, સવાલવાળા ઉત્પાદનમાં કેટલીક નિવારક દવાઓ છે અને તેથી જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ II ભાગ 'એ'ની એન્ટ્રી ૨૬(૧) મુજબ તેને 'ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન' તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. ટ્રિબ્યુનલે નાયબ કમિશ્નરના તે હુકમને કાયમ રાખેલ. આ મેટરને હાઈકોર્ટના નિર્ણય માટે મોકલવા સામાવાળાએ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ જીએસટી અધિનિયમની કલમ ૬૯ હેઠળ રેફરન્સ એપ્લીકેશન દાખલ કરેલ. આ બાબતે હાઈકોર્ટને રેફરન્સ કરવામાં આવેલ, જેને સેલ્સ ટેક્ષ રેફરન્સ નં.૪/૨૦૦૫ તરીકે ક્રમાંકિત કરવામાં આવેલ.

(૨.૨) વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા, હાઈકોર્ટે સામાવાળા – કરદાતાની તરફેણમાં રેફરન્સનો નિર્ણય આપ્યો છે અને ઠરાવેલ છે કે, "કેડિપ્રોલ"ને જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–I ની એન્ટ્રી ૨૫ હેઠળ 'પોલ્ટ્રી ફીડ' તરીકે આવરી લેવામાં આવશે.

(૨.૩) સામાવાળા દ્વારા ઉત્પાદિત 'કેડિપ્રોલ'ને જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–I ની એન્ટ્રી ૨૫ હેઠળ 'પોલ્ટ્રી ફીડ' તરીકે આવરી લેવામાં આવશે – તેવું ઠરાવતા હાઈકોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમથી અસંતુષ્ટ અને નારાજ થઈને ગુજરાત રાજ્યએ હાલની અપીલ કરેલ છે.

(૩) વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી આસ્થા મહેતા અપીલકર્તા–ગુજરાત રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત છે અને વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી કવિતા ઝા સામાવાળા–કરદાતા તરફે ઉપસ્થિત છે.

(૪) અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી આસ્થા મહેતાએ રજૂઆત કરી છે કે કેસના તથ્યો અને સંજોગો જોતાં, ઉત્પાદન "કેડિપ્રોલ"ને "ડ્રગ એન્ડ મેડીસિન" તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે, તેવું ઠરાવતાં ટ્રિબ્યુનલ અને નાયબ વેચાણવેરા કમિશ્નરના તારણોને રદ કરવામાં હાઈકોર્ટે ગંભીર ભૂલ કરેલ છે.

(૪.૧) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાઇકોર્ટે ટ્રિબ્યુનલ તેમજ નાયબ વેચાણ વેરા કમિશ્નર દ્વારા આપવામાં આવેલા તારણો રદ કરવા માટે કોઈ કારણ આપ્યું નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, નીચેના બંને સત્તાધીશોએ વાસ્તવમાં આ વિષય પર ખાસ સાહિત્યને ધ્યાનમાં લીધેલ હતું, જેને હાઈકોર્ટે કોઈ સ્વતંત્ર કારણ આપ્યા વગર અવગણવું ન જોઈતું હતું.

(૪.૨) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, દર ૧૦૦ ગ્રામ દીઠ "કેડિપ્રોલ"નું સંયોજન (ક) એમ્પોરિયમ (એમ્પ્રોલિયમ) હાઇડ્રોક્લોરાઇડ– ૨૫ ગ્રામ અને (ખ) વિટામિન કે૩– ૨૫૦ ગ્રામ હતું.

(૪.૩) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આ જ ઉત્પાદનનો ઉપયોગ એમ્પોરિયમના એન્ટિકોક્સોડિયલ ગુણધર્મને લીધે કોક્સિડિઓસિસ સામે રક્ષણ પૂરું પાડવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, "કેડિપ્રોલ"માં વિટામિન–કેની ઉપસ્થિતી પ્રોથ્રોમ્બિનની પર્યાપ્ત ઉપલબ્ધતાને સુનિશ્ચિત કરીને લોહીના વહી જવાને અટકાવે છે અને આ રીતે

એમ્પોરિયમ માટે એન્ટિકોક્સીડિયલ કામગીરીને પૂરક બને છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આ ઉત્પાદન સબક્લિનિકલ કોક્સિડિયન ઇન્ફેક્શનને પણ નાબૂદ કરે છે અને લોહીના સ્વાસ્થ્યમાં સુધારો કરે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, તેથી મરઘાં ઉછેરતી વ્યક્તિઓ દ્વારા આ ઉત્પાદનનો ઉપયોગ કરવાનો મુખ્ય હેતુ સબક્લિનિકલ કોકસીડિયન ચેપને નાબૂદ કરવાનો છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ દવાની આડકતરી અસર માત્ર આનુષંગિક છે અને તે કદાચિત મરઘાંના સ્વાસ્થ્યમાં સુધારો કરવા અથવા મરઘાંના વિકાસમાં મદદ કરી શકે છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે, આમ છતાં, ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેની અસર, તે, ઘટકોના મુખ્ય ઉદ્દેશને, તેની રચના તેમજ એ હેતુ કે જેના માટે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો, તેને ઘટાડતી નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, તેથી આ ઉત્પાદન "ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન"તરીકે જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–II ભાગ–એની એન્ટ્રી ૨૬(૧) હેઠળ આવશે.

(૪.૪) રાજ્ય તરફે વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે દવાનો ઉપયોગ રોગ થતો અટકાવવા અથવા તેની સારવાર માટે કરી શકાય છે. નાયબ વેચાણવેરા કમિશ્નરે વિશેષજ્ઞ રચિત સાહિત્યને ધ્યાનમાં રાખીને ખાસ નોંધ્યું હતું કે, આ દવા એ બાબતની ખાતરી કરવા માટે છે કે, ચેપી રોગનો ફેલાવો ન થાય અને 'નિવારક પગલા' તરીકે પોલ્ટ્રી ફીડમાં આપવામાં આવે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, જો પોષણ એ મુખ્ય હેતુ ન હોય, તો આ ઉત્પાદન 'પોલ્ટ્રી ફીડ' ગણી શકાય નહીં.

(૪.૫) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, ટ્રિબ્યુનલે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ મેસર્સ ફાઇઝર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડના સેલ્સ ટેક્ષ રેફરન્સ નંબર ૩૮/૧૯૮૦ના કેસના હાઇકોર્ટના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધો હતો, જેમાં હાઇકોર્ટે ઠરાવેલ કે, જો મુખ્ય હેતુ ઔષધીય હોય અને પોષણ માટે ન હોય, તો તેનાથી ઇંડાનું ઉત્પાદન વધારવામાં અમુક પરોક્ષ મદદ મળતી હોય, તો પણ, આ ઉત્પાદનને 'પોલ્ટ્રી ફીડ' નહીં કહેવામાં આવે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, હાલના કેસમાં ટ્રિબ્યુનલે ખાસ કરીને એવું ઠરાવ્યું છે કે, આ ઉત્પાદન "બિનપોષણયુક્ત ઉમેરણ"છે, જે પ્રવર્તમાન સાહિત્ય અનુસાર 'ડ્રગ'ની શ્રેણીમાં આવે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, મેસર્સ ફાઇઝર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં પણ, ટેરામાયસિન ધરાવતા ઉત્પાદનોમાંના એક ઉત્પાદનને 'ડ્રગ' તરીકે ગણવામાં આવ્યું હતું, કે જેનો ઉપયોગ બિમારીઓને અટકાવવા કે તેની સારવાર માટે થતો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, મેસર્સ ફાઇઝર લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, ખાસ કરીને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે, મુખ્ય વપરાશ તરીકે કોઈ પોષકમૂલ્ય ન ધરાવતા ઉત્પાદનો પોલ્ટ્રી ફીડ ન હોઈ શકે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મેસર્સ ફાઇઝર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસમાં રેફરન્સનો નિર્ણય કરતી વખતે, હાઇકોર્ટે **ગ્લેક્ષો લેબોરેટરીઝ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય [(૧૯૭૯) ૪૩ એસટીસી ૩૮૬ (ગુજરાત)]**ના કેસના તેના અગાઉના નિર્ણયને પણ ધ્યાનમાં લીધો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, હાઇકોર્ટના ન તો ફાઇઝરના ચુકાદામાં અને ન તો ગ્લેક્સોના ચુકાદામાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે, બિન–પોષણયુક્ત

ઉમેરણોને 'પોલ્ટ્રી ફીડ' તરીકે ગણવામાં આવશે.

(૪.૬) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મેસર્સ ફાઇઝર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ (સુપ્રા) ના કેસના નિર્ણય પર આધાર રાખીને હાઈકોર્ટે 'પોલ્ટ્રી ફીડ'નો વ્યાપ એ રીતે વધાર્યો, કે જેથી "ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન"એન્ટ્રીનો અર્થ મર્યાદિત રહે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આ અનુસૂચિ હેઠળ કોઇપણ એન્ટ્રીનું એટલું બહોળુ અર્થઘટન કરી શકાય નહીં કે, તેમાં ઔષધીય ગુણો ધરાવતા ઉત્પાદનોને પણ સામેલ થઈ જાય. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આ ઉત્પાદનને એન્ટ્રી ૨૫ હેઠળ મુક્તિ આપવાની માંગણી કરવામાં આવી હોવાથી, "પોલ્ટ્રી ફીડ"નો અર્થ વિસ્તૃત ન કરતાં, અને તેનું ચુસ્ત અર્થઘટન કરવાનું રહે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આ પ્રકારનું અર્થઘટન ડીલરોને કોઇપણ ઉત્પાદનને 'પોલ્ટ્રી ફીડ' તરીકે કરવાની બિનજરૂરી અને વ્યક્તિનિષ્ઠ સત્તા આપે છે, કે જેથી તેમને કરવેરામાંથી મુક્તિ મળે.

(૪.૭) **એસ્કેફ લિમિટેડ વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ [(૧૯૯૦ ૪ એસસીસી ૬૮૦)]**ના કેસમાં, આ નામદાર અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે, "નેફ્ટીન ૫૦ એન્ડ નેફ્ટીન ૨૦૦" ઉત્પાદનો કે જેનો ઉપયોગ પોલ્ટ્રીમાં "કોક્સીડાયોસિસ" અને "હિસ્ટોમોનોએસિસ" જેવી બિમારીઓના નિવારણ અને સારવાર માટે થાય છે તેને "પોલ્ટ્રી ફીડ" તરીકે ગણાવી ન શકાય અને તેન "ડ્રગ" તરીકે જ વર્ગીકૃત થવા જોઇએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે, માત્ર એ કારણોસર કે ઇંડાનું ઉત્પાદન

વધારવા અને બ્રોયલરોના વૃદ્ધિ દરમાં વધારો કરવા આ ઉત્પાદનોનો ઉપયોગ થઈ શકે છે, સંદર્ભિત ઉત્પાદનો દવા છે એ હકીકતને કોઈ પણ રીતે નકારી શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, હાલના કિસ્સામાં પણ 'કેડિપ્રોલ'નો ઉપયોગ નિવારણ અને સારવારના ઉદ્દેશ માટે થાય છે, જેની સાથે તે મરઘાંના ઉછેર પર આડકતરી હકારાત્મક અસર પાડે છે.

(૪.૮) ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરી અને ઉક્ત નિર્ણયોનો આધાર લઈ, હાલની અપીલને મંજૂર કરવા અને હાઈકોર્ટે આપેલા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને રદ કરવા તથા સેલ્સ ટેક્ષ ટ્રિબ્યુનલ તેમજ નાયબ વેચાણવેરા કમિશ્નરના નિર્ણયોને પુનઃસ્થાપિત કરવા તથા 'કેડિપ્રોલ'ને જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–I ની એન્ટ્રી ૨૫ હેઠળ 'પોલ્ટ્રી ફીડ' તરીકે નહીં, પરંતુ જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–II ભાગ–'એ'ની એન્ટ્રી ૨૬(૧) હેઠળ "ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન"તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય, તેવું ઠરાવવા અરજ કરવામાં આવી છે.

(૫) સામાવાળા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી કવિતા ઝાએ હાલની અપીલ સામે સખત વાંધો ઉઠાવેલ છે.

(૫.૧) સામાવાળા–ડીલર–કરદાતા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ઝાએ જણાવ્યું હતું કે, આજની તારીખ મુજબ, આ મુદ્દે સામાવાળા પાસેથી હાલ કોઈ માંગ નથી અને જીએસટી અધિનિયમ અંતર્ગત તમામ આકારણીઓ પણ સામાવાળાના સંબંધમાં બંધ કરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી

છે કે, તેથી હાલની અપીલમાં સામેલ મુદ્દો એકેડેમીક (એટલે કે આર્થિક ફાયદો કે નુકશાન ન હોય તેવો) રહેશે.

(૫.૨) ગુણદોષ પર રજૂઆત કરતાં, સામાવાળા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે કેસની હકીકતો અને સંજોગો જોતાં, હાઈકોર્ટે જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–I ની એન્ટ્રી ૨૫ હેઠળ "કેડિપ્રોલ"ને "પોલ્ટ્રી ફીડ"તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આવું ઠરાવતી વખતે હાઈકોર્ટે એ હકીકતને ધ્યાનમાં લીધી છે કે સમયાંતરે "પોલ્ટ્રી ફીડ"ની વિભાવનામાં નોંધપાત્ર ફેરફાર થયો છે.

(૫.૩) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, "પોલ્ટ્રી ફીડ" શબ્દએ પશુપાલનમાં નિશ્ચિત અર્થ મેળવેલ છે અને જે કોન્સન્ટ્રેટ્સ શબ્દએ પણ પ્રાપ્ત કરેલ છે અને જ્યારે મરઘાંની જાળવણી માટે ફીડ સિમ્પલીસીટર આવશ્યક હોય છે, ત્યારે કોન્સન્ટ્રેટ્સ એટલે કે ખોરાકમાં રહેલા વિટામિન્સ મરઘાંને જીવનની મહત્વપૂર્ણ પ્રક્રિયા કરવા માટે ઊર્જા જાળવી રાખવા અને આવશ્યક પેશીઓ, કે જેનું ભંગાણ શરીરમાં સતત ચાલતું રહે છે, તેને બદલવા માટે સામગ્રી પૂરી પાડવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, સરળતા ખાતર, મરઘાંના ખોરાકને બે ભાગોમાં વહેંચી શકાય છે:(૧) જાળવણી માટેનો ખોરાક, એટલે કે નિષ્ક્રિય મરઘાંઓને વજનમાં વધારો કે ઘટાડો કર્યા વિના જીવનની આવશ્યક પ્રક્રિયાઓ, જેમ કે શ્વાસ લેવા અને લોહીનું પરિભ્રમણ કરવા માટે સક્ષમ બનાવતો આહારનો ભાગ, અને (૨) વૃદ્ધિ કે મોટાપાયે ઉત્પાદન વધારવા અથવા

ઇંડા આપવાની ક્ષમતા વધારવા માટે જાળવણીની જરૂરિયાત ઉપરાંત માટે પૂરું પાડવામાં આવતું ફીડ.

(૫.૪) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાલના સમયમાં જ્યારે મરઘાંની જાળવણી આટલી મોંઘી થઈ ગઈ છે, ત્યારે મરઘાંને બિન–ઉત્પાદનની સ્થિતિમાં ફાર્મમાં રાખવામાં આવતાં નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, મરઘાં–પાલનને નાણાકીય રીતે ફાયદાકારક બનાવવા માટે, ઇંડાનું ઉત્પાદન અથવા જો મરઘાં તેના માંસના વપરાશ માટે રાખવામાં આવતા હોય તો તેની ચરબી અને વૃદ્ધિ વધારવા માટે, સંતુલિત પોલ્ટ્રી ફીડનો પુરવઠો પૂરો પાડવો જરૂરી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, સમય જતાં જ્યારે પોલ્ટ્રી ફીડનો ખ્યાલ નોંધપાત્ર રીતે બદલાયો છે, ત્યારે તેનો અર્થ પરંપરાગત અર્થમાં મરઘાં માટે ખોરાક એવો નથી. તેમાં માત્ર પશુખાધ જ નહીં પરંતુ વિટામિન, ખનીજ અને એન્ટિબોડીઝ જેવા ઉમેરણો પણ હોય છે, જે મરઘાં વગેરેના વધુ સારા વિકાસ માટે જરૂરી હોય છે, જેનો ઉદ્દેશ આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓમાંથી સારી ઉપજ મેળવવાનો છે. ઉપરોક્ત રજૂઆતના સમર્થનમાં, નીચેના નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

(૧) ગ્લૈક્સો લેબોરેટરીઝ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૭૯) ૪૩ એસટીસી ૩૮૬ (ગુજરાત)

(૨) ગ્વિંલડિયા લિમિટેડ વિ.યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ૧૯૮૯ (૨૨) ECC ૩૧૧

(૩) સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિ. ફાઇઝર લિમિટેડ (૧૯૯૧) ૮૨ એસટીસી ૩૭૪ (ગુજરાત)

(૪) સન એક્સપોર્ટ કોર્પોરેશન વિ. કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ, બોમ્બે (૧૯૯૭) ૬ એસસીસી ૫૬૪

(૫) મેસર્સ ગોલ્ડન સ્ટ્રીક ડ્રગ એન્ડ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ, લખનૌ વિ. કમિશનર ટ્રેડ ટેક્સ લખનૌ ૨૦૧૭– ટીઆઈઓએલ–૨૫૦૨–એચસી–એએલએલ–સીટી

(૫.૫) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વિટામિન–કે ની ઉણપમાં રાહત મેળવવા "કેડિપ્રોલ"ને "પોલ્ટ્રી ફીડ"માં ઉમેરવામાં આવે છે. "કેડીપ્રોલ"ઉત્પાદનનો હેતુ પક્ષીઓમાં લોહીના ગંઠાઈ જવાના સમયને શ્રેષ્ઠ બનાવી, આંતરડામાં લોહીની ખોટ અટકાવવાનો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, ઉપરોક્ત ઉત્પાદન આવશ્યક પોલ્ટ્રી ફીડ પૂરક છે અને તે જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–I ની એન્ટ્રી ૨૫ હેઠળ "પોલ્ટ્રી ફીડ"તરીકે વર્ગીકૃત કરવા યોગ્ય છે.

(૫.૬) સામાવાળા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ઝા દ્વારા વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ અદાલતે સતત એ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે કે, ટેરિફ પરિશિષ્ટમાં કોઈ વસ્તુનો અર્થ નક્કી કરતી વખતે, એક સિદ્ધાંત જે ખૂબ સારી રીતે પ્રસ્થાપિત છે તે એ છે કે, તે શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓનું અર્થઘટન ડીલર અને ગ્રાહક દ્વારા વેપારમાં જે અર્થમાં સમજવામાં આવે છે તે અર્થમાં કરવું જોઈએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, આથી, કોઈ ચોક્કસ ઉત્પાદન/વસ્તુને ધ્યાનમાં લેતી વખતે કોમન પાર્લેન્સ ટેસ્ટ લાગુ કરવી જોઈએ. ઉપરોક્ત રજૂઆતના સમર્થનમાં, **સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ કલેક્ટર,**

કાનપુર વિ. ક્રિષ્ના કાર્બન પેપર કંપની [(૧૯૮૯) ૧ એસસીસી ૧૫૦] અને પ્લાઝમેક મશીન મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, મુંબઈ [(૧૯૯૨) ૮૪ એસટીસી ૧૦૭ (એસસી):[૧૯૯૦] એસયુપીપી ૩ એસસીઆર ૩૮૪]ના કેસ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

(પ.૭) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, હાલના કેસમાં, મરઘાં ઉછેર ઉદ્યોગમાં, "કેડિપ્રોલ"જેવાં પોલ્ટ્રી ફીડ પશુખાધને "ડ્રગ એન્ડ મેડિસીન"તરીકે નહીં, પરંતુ વાસ્તવમાં "પોલ્ટ્રી ફીડ"તરીકે ખરીદવામાં આવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, સામાવાળા પોતે પણ તેના ઉત્પાદન 'કેડિપ્રોલ'નું માર્કેટિંગ, "ઔષધીય ઉપયોગ માટે નહીં"તે રીતે કરી રહ્યાં છે. એ પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, એટલા માટે કોમન પાર્લેન્સ ટેસ્ટ લાગુ પાડીને પણ, "કેડિપ્રોલ"ને 'પોલ્ટ્રી ફીડ' તરીકે ગણવું જોઈએ.

(પ.૮) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે **કસ્ટમ્સ કમિશનર (આયાત) મુંબઇ વિ. દિલીપ કુમાર અને કંપની અને અન્યો [(૨૦૧૮) ૯ એસસીસી ૧]**ના કેસનો આ કોર્ટનો અનુગામી નિર્ણય, કે જેના દ્વારા **સન એક્સપોર્ટ કોર્પોરેશન વિ. કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ, બોમ્બે [(૧૯૯૭) ૬ એસસીસી ૫૬૪]**ના કેસનો આ કોર્ટનો નિર્ણય એટલા પૂરતો રદ કરવામાં આવ્યો છે કે, સન એક્સપોર્ટ કેસમાં જે ઠરાવેલ કે અસમંજસ કે દ્વિધાવાળા કિસ્સામાં મુક્તિ આપતા નોટીફિકેશનનો લાભ કરદાતાને મળવો જોઈએ તેવું જે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું, તે,

દિલીપકુમારના કેસને લાગુ પડશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, હાલનાં કેસમાં સામાવાળાનો કેસ એવો નથી કે ઉત્પાદન 'કેડિપ્રોલ' કોઈ મુક્તિના જાહેરનામાના દાયરામાં આવરી લેવામાં આવ્યું હતું અને તેથી, અસમંજસ કે દ્વિધાવાળા કિસ્સામાં, સામાવાળાને લાભ મળવો જોઈએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, હાલનો કેસ, ઉત્પાદન "કેડિપ્રોલ"કે જે પોલ્ટ્રી ફીડ પૂરક છે તેના વર્ગીકરણ સાથે સંબંધિત છે, કે શું તેને "પોલ્ટ્રી ફીડ"તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય કે "ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન"તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય.

(૫.૯) સામાવાળા તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી ઝાએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે, ગુજરાત મૂલ્યવર્ધિત વેરા અધિનિયમ, ૨૦૦૩ (જેનો હવે પછી ગુજરાત VAT અધિનિયમ તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે) હેઠળ પણ, ગુજરાત VAT અધિનિયમની એન્ટ્રી ૪૮ અનુસૂચિ I હેઠળ "પોલ્ટ્રી ફીડ"ના વેચાણ અને ખરીદી કરમુક્ત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, ગુજરાત VAT અધિનિયમ હેઠળ પણ, ખોરાક અને પૂરક આહાર "ડ્રગ એન્ડ મેડિસીન"ના અવકાશથી વિશિષ્ટ રીતે બાકાત રાખવામાં આવેલ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, જેથી આ બાબત વિધાનમંડળનો એ આશય દર્શાવે છે કે, "ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન"ની એન્ટ્રીના અવકાશમાં ખોરાક અને પૂરક આહાર સામેલ કરાશે નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, હાલનાં કેસમાં પણ ઉપરોક્ત એનોલોજી પરથી એવી દલીલ કરી શકાય છે કે, 'કેડિપ્રોલ' જેવા "પોલ્ટ્રી ફીડ"ને પણ જીએસટી અધિનિયમની અનુસૂચિ–II ની એન્ટ્રી ૨૬(૧) હેઠળ 'ડ્રગ એન્ડ મેડિસિન'ના અવકાશમાં આવરી લેવામાં આવશે

નહીં.

ઉપરોક્ત રજૂઆતો દ્વારા, હાલની અપીલ રદ કરવાની અરજ કરવામાં આવી છે.

(૬) સંબંધિત પક્ષો તરફે ઉપસ્થિત રહેલ વિદ્વાન વકીલોને વિસ્તારપૂર્વક સાંભળ્યા.

(૭) સંબંધિત પક્ષો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા બાદ અને વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ તેમજ હાઈકોર્ટે પસાર કરેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમોનું અવલોકન કર્યા બાદ, ધ્યાનમાં આવ્યું છે કે, પ્રસ્તુત ઉત્પાદન ૧૦૦ ગ્રામના પેકેટ/પડીકામાં વેચાતું હતું. તે, પોલ્ટ્રીને ખોરાક તરીકે આપવા માટે નહોતું. તેને મરઘાં/પક્ષીઓને આપવામાં આવતા પશુખાધ સાથે મિક્સ કરવું પડતું હતું. તેને સીધા પક્ષીઓને ખવડાવી અને/અથવા આપી શકાય નહીં. આથી, રેવન્યૂની એ દલીલ કે, વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા તર્કને ધ્યાનમાં લેતા નથી – તે થોડા અંશે સાચું છે. તેમાં, મળેલ હકીકતોની વિગતવાર અને ઊંડાણપૂર્વકની તપાસ વગર, માત્ર **ગ્લૈક્સો લેબોરેટરીઝ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ (સુપ્રા) અને મેસર્સ ફાઇઝર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ**(ઉપરોક્ત)ના કેસમાં આપવામાં આવેલ બે નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરી આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. આથી, સામાન્ય સંજોગોમાં ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, અમે આ મેટરને હાઈકોર્ટમાં નવેસરથી નિર્ણય લેવા માટે મોકલી હોત. જો કે, અમે આ પ્રકારનો કોઈ હુકમ પસાર કરવા માંગતા નથી, કારણ કે તે

સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે આ મુદ્દો એકેડેમીક (એટલે કે આર્થિક ફાયદો કે નુકશાન ન હોય તેવો)હિતનો છે અને જો અમે રેવન્યૂની તરફેણમાં અપીલનો નિર્ણય લઈએ તો પણ તેની મહેસૂલ બાબતે કોઈ અસર નહીં પડે, કારણ કે તેમાં કોઈ કરવેરા બાકી નથી.

(૮) ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને પ્રસ્તુત મુદ્દો એકેડેમીક હિતમાં હોવાથી અને કોઈ કરવેરા બાકી ન હોવાને કારણે કોઈ મહેસૂલી અસરો ન હોવાથી કરવેરાની ઝીરો અસર હોવાના કારણે, અમે સમાન પ્રકારની મેટરના યોગ્ય કેસમાં વિચારણા કરવા માટે કોમન પાર્લેન્સ ટેસ્ટ પર મોટા પ્રશ્નને ગુણદોષ ઉપર અનિર્ણીત રાખી હાલની કાર્યવાહીને બંધ કરીએ છીએ.

આ સાથે, હાલની અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

....., ન્યાયમૂર્તિ
[એમ. આર. શાહ]

....., ન્યાયમૂર્તિ
[સંજીવ ખન્ના]

નવી દિલ્હી,
તા.૧૧ જુલાઈ, ૨૦૨૨

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

DISCLAIMER: The translated judgements in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.